

RESSENYA A *CRÒNICA UNIVERSAL DE 1427*. A CURA DE JACOB MOMPÓ, VALÈNCIA, PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2022, 412 p. ISBN: 978-84-1118-000-9

REVIEW TO *CRÒNICA UNIVERSAL DE 1427*. A CURA DE J. MOMPÓ, VALÈNCIA, PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2022, 412 p. ISBN: 978-84-1118-000-9

FRANCESC GRANELL
francesc.granell@uv.es

Universitat de València

Al llarg de la història de les distintes literatures, els escrits historiogràfics han suposat una font inesgotable per als historiadors de tots els temps, però també per als escriptors d'obres de ficció, molts dels quals feien emmirallar-se els seus protagonistes en personatges històrics; o bé s'inspiraven, per a la narració de segons quin tipus d'aventures, en fets històrics que, ben segur, haurien pogut llegir en textos cronístics.

En el cas de la literatura catalana, per sort, comptem amb un bon grapat de textos importantíssims –basta esmentar les quatre grans cròniques– que la fan mereixedora de situar-se en una posició

privilegiada pel que fa a la quantitat i, per descomptat, a la qualitat de les seues obres historiogràfiques. Però no s'ha de menystenir, tampoc, la presència d'altres tipus de cròniques, que no han tingut tanta rellevància en l'estudi de la literatura, però que són, igualment, mereixedores de ser ateses, estudiades i divulgades per tal d'augmentar el coneixement de la literatura nostrada.

I un exemple d'aquest tipus de textos és la *Crònica universal de 1427*, que Jacob Mompó, de la mà de Publicacions de la Universitat de València (PUV), acaba de traure a la llum. Amb aquesta publicació, PUV engrosseix la seua col·lecció *Fonts històriques valencianes*, que ja disposa de més de vuitanta volums ben interessants, i que recull un repertori heterogeni de textos històrics, alguns dels quals són indispensables per a l'estudi de la història i de la literatura al País Valencià.

El llibre consta d'una extensa «Introducció» (pp. 7-46), en què l'autor situa la crònica en el seu context històric (pp. 7-9), fa una aproximació a l'autoria (pp. 10-12), atés que l'obra ens ha arribat anònima, i, sobretot, detalla les fonts historiogràfiques i literàries (pp. 12-39) que l'autor va fer servir per a enllestir la seua crònica, que degué finalitzar durant la segona meitat del segle XV. En aquest mateix sentit, segon Mompó, «la *Crònica universal de 1427* va ser escrita a la segona meitat del segle XV amb la voluntat de compilar en un volum gran part del saber històric universal, des de la creació divina del món fins als temps més propers —i terrenals— a l'època del seu autor», que devia ser valencià si tenim en compte tant les característiques lingüístiques del text com «l'atenció de l'autor a esdeveniments ocorreguts a la ciutat i al regne de València, sobretot als capítols finals de la crònica» (p. 7).

Així doncs, pel que fa al context literari, la crònica s'emmarca en un període ben fructífer quant a la producció de cròniques universals en català. En són un bon exemple el *Compendi historial*, de fra Jaume Domènec; la traducció anònima de la *Crònica universal* de Guillem de Nangís, la crònica coneguda com a *Gènesi d'escriptura*, el *Flos mundi*, una altra traducció al català, en aquest cas, de la *Crònica universal* de Gaucher de Denain o la *Crònica universal de 1425*. Totes aquestes, com també la *Crònica universal de 1427*, compilades amb el propòsit d'encabir la història que els era més propera, la història de la corona catalanoaragonesa, al si del contínuum ininterromput del torrent històric universal.

Quant a les fonts utilitzades pel compilador anònim, Jacob Mompó destaca la presència del *Speculum historiale*, de Vicenç de Beauvais, el *Quattor libri sententiarum*, de Pere Llobard i, principalment, la *Història escolàstica*, de Pere Comestor; tot això, sobretot, per a confeccionar la primera secció de la crònica, dedicada a narrar la història universal, des de la creació del món fins a la mort de Jesucrist. A partir d'aquest punt, la font principal esdevé el *Chronicon pontificum et imperatores*, de Martí de Troppau, tot plegat amb interpolacions més o menys llegendàries procedents de distints textos; també d'altres cròniques que l'autor devia tenir al seu abast, més encara per a la part final, en què la Corona d'Aragó i, especialment, el regne de València, es converteixen en el motiu principal de l'obra.

El gros del volum que ressenyem, i la seua raó de ser, el forma l'edició de la *Crònica universal de 1427* (pp. 61-385), un text que té una estructura més aviat heterogènia. Així doncs, la crònica comença amb una introducció teològica (pp. 61-71) en què l'autor reflexiona sobre Déu, la Trinitat, o el concepte del Bé i el Mal. Seguidament, s'inicia la part més extensa de totes les que conformen la crònica, destinada a narrar la història bíblica de l'Antic Testament (pp. 61-273) i del Nou Testament (pp. 274-303). Però, a més de la història bíblica pròpiament dita, el compilador hi afegeix referències sobre història i mitologia clàssica del món grecoromà, com ara les referències a la destrucció de Troia, o a l'establiment legendari dels primers monarques romans; però també hi dona apunts més anecdòtics, com ara la construcció del far d'Alexandria, que devia fascinar tothom que s'interessara per la cultura del món clàssic: «En l'any .XL. de Tholomeu, Socratus Clidius construy lo faro o porche de vidre en Alexandria, lo qual, entre los .VII. miracles del món, és dit lo segon. E posat sobre quatre cranchs de vidre, affonat .XX. passes dejús en la mar, gran maravella és. Com tant grans cranchs foren fussions e com foren portats en la mar que no s'trencaren e com pogueren metre los fundaments e ciments d'aquell e en qual guisa lo ciment pogué estar dejús l'aygua, gran maravella és» (p. 263).

La segona part (pp. 303-341) és un compendi, traducció i adaptació de la llista d'emperadors i papes, de Martí de Troppau, que el compilador complementa i allarga amb la història de la Corona d'Aragó (pp. 342-385).

En aquesta part final, el compilador es fa ressò tant de campanyes bèl·liques que devien ser sonades, com ara l'expansió per la Mediterrània de Pere el Gran, o els intents d'Alfons el Magnànim per conquerir el regne de Nàpols, com també d'altres fets, més puntuals si es vol, però igualment importants, que converteixen el text en una mena de diari de viatges de personalitats més o menys il·lustres de l'època. Posem per cas el seguiment que l'autor fa de l'entrada del papa Benet XIII a la ciutat de València: «En aquest any entrà papa Benet en València a .XXII. dies de dehembre. E lo rey hi entrà a .XXIII. [dies del dit mes] e fou jurat aquí per rey per tots los tres brassos dimecres, a .VIII. de gener, any .M.CCCCXV» (p. 371). O més endavant, acabat el cisma religiós, quan en dona la notícia de la mort: «En l'any .XXII., a .XX. de dehembre, morí papa Benet *olim* en Paníscola. E per havant, en l'any .XXIII. e a .VIII. de juny, los cardenals qui eren en Paníscola elegiren papa mossén Gil Sanches Munyoz» (p. 374).

Però l'autor no s'està de referenciar altres fets que podríem considerar com anecdòtics, però que degueren suposar un bon sotrac per a la gent de l'època i que, per aquest motiu, passaren a la posteritat en forma de notícies que, molt probablement, corregueren d'orella a orella, i de pares a fills, com ara la notícia d'un terratrèmol, «En aquest temps, ço és, en l'any .M.CCCXCVI., a .XVIII. de dehembre, fonch gran terratrèmol en lo dia de la Espectació de la Verge Maria e en lo dia de Sent Steve après (p. 369)», o d'unes inundacions catastròfiques que assolaren la ciutat de València: «En l'any .M.CCCCXXVII., lo riu de València, Guadaluviar, vench molt gran e molt fort, que derroquà lo Pont dels Serrans e lo Pont del Temple e de la Mar, e somogué dues arcades del Pont de la

Trinitat e entrà en la Trinitat e en lo Real del rey en statura de .V. palms. E derrocà moltes cases e hedeificis en lo camí dels Serrans e feu molt dan en los camps. Així mateix, feu gran mal en Aragó e per tota la ribera del riu avall tro en València (380)».

Comptat i debatut, l'edició de la *Crònica universal de 1427* suposa una aportació important, com hem dit, per a l'estudi d'aquest tipus de textos historiogràfics, i contribueix a engrossir la llista d'edicions d'obres d'una època, el segle XV, en què València va gaudir d'una importància literària i cultural cabdal. A més del text, Mompó ens ofereix un estudi introductor i amb què el lector podrà situar-se en el context en què es generà l'obra i conèixer una mica més les estratègies que utilitzà el compilador anònim per enllestir una crònica amb què pretenia situar València com a part integrant de la història universal.